

Ірина Новосядла

ПНУ ім. В. Стефаника,

м. Івано-Франківськ

БОРИС КУДРИК – ПРЕДСТАВНИК МИСТЕЦЬКОГО ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ

(до 120-річчя від дня народження композитора)

З проголошенням незалежності нашої держави, українська наука, зокрема музикознавство, отримало можливість відкривати і об'єктивно висвітлювати, спираючись на конкретні історичні обставини, творчість раніше заборонених, несправедливо забутих митців, дати оцінку музичним творам, встановити їх значення і місце не лише в українській, а й світовій музиці.

Значна роль у розвитку української музичного мистецтва належить Борису Кудрику (псевдонім «Рогатинець») – композитору, доктору мистецтвознавства та німецької філології (германістики), педагогу, диригенту, піаністу-віртуозу, імпровізатору та акомпаніатору. Дослідження та пропагування надбань національної культури, музична критика – це сфера мистецьких наукових інтересів митця. Жанри церковної музики, обробки народних та стрілецьких пісень, оперно-симфонічні, камерно-інструментальні, кантатно-хорові твори – його вагомий внесок до української музичної спадщини.

Народився Б. Кудрик 10 червня 1887 року в м. Рогатин на Станіславщині (тепер Івано-Франківська обл.) в родині греко-католицького священника. У 1914 році разом з батьками переїхав до Відня і в 1915 році вступив на філософський факультет Віденського університету. Великий вплив на становлення митця, формування його творчої особистості справило навчання у професора, уродженця Буковини, Євсефія Мандичевського. Працюючи над маловідомими сторінками стародавньої музики, професор зумів прищепити молодому Б. Кудрику зацікавлення працею в музичних архівах, пошуками забутих творів, методами музично-історичного аналізу.

Паралельно юнак навчається у музичній академії по класу фортепіано та контрапункту.

Після повернення у 1918 році в Галичину Б. Кудрик вступив до Львівського університету, але в зв'язку зі смертю батька змушений був перервати навчання і повернутись до рідного Рогатина, де почав працювати вчителем музики і німецької мови у приватній гімназії. Серед його доробку у ці роки – обробки українських народних, стрілецьких та пластових пісень, солоспіви на слова О. Олеся, І. Франка. Перебуваючи в Рогатині, Б. Кудрик зблизився з композитором М. Гайворонським, у переписці з яким отримував інформацію про музично-культурне життя Львова, творчість львівських композиторів.

У 1926 році він переїжджає до Львова і закінчує консерваторію польського музичного товариства по класу фортепіано, одержавши право викладати у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка, а також навчається на музикознавчій кафедрі Львівського університету у відомого польського історика музики Адольфа Хибінського. Це навчання увінчалось захистом двох дисертацій: дослідження з германістики, яке Б. Кудрик захистив у Відні, та з «Історії української музики в Галичині в період 1829 – 1878 р.р.», яке він завершив та захистив у Львівському університеті у 1933 р.

Після закінчення університету Б. Кудрик, крім Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, викладає також у Польській консерваторії, гімназії сестер-василіянок та Духовній семінарії. У 1933 році його запрошують до Львівської Богословської академії, де він читає курс історії української церковної музики, а згодом створює при ній інститут церковної музики, у якому на науковій основі досліджується українська церковна музика, та формує спеціальну бібліотеку.

Своє нове дослідження – «Огляд історії української церковної музики» – Б. Кудрик публікує у 1937 р. як монографію, окремі розділи якої з'являються у тогочасній періодиці. Ця монографія стала помітним явищем в українському музикознавстві, адже це був перший науковий виклад історії

української церковної музики від часів княжої доби до початку ХХ ст. Б. Кудрик виступив у ній і як глибокий знавець самої музики, і як ґрунтовний дослідник, котрий майстерно володіє аналізом предмета, занурюючись у вивчення української церковної музики в контексті європейської культури. Особлива увага приділена творчості українських композиторів «золотої доби» – М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя, а також «перемишльської школи» – М. Вербицького та І. Лаврівського.

Творчість композитора можна поділити на два періоди: до арешту (1920 – 40-і р.р.) і після арешту – табірний.

1930-1940-і роки є найбільш плідними у творчій, науковій, музично-критичній та музично-громадській діяльності Б. Кудрика. Він написав «Дитячу симфонію», низку камерно-інструментальних творів (для фортепіано – сонати, тріо, варіації, Рондо, фортепіанний концерт, вальси, марш «Унда», п'єси для дітей та ін., для струнних – «Струнний квартет», три скрипкові сонати, шумку та низку інших українських та західноєвропейських танців), твори для духового оркестру («Просвітянську урочисту увертюру», марші, «Козачок», «Коломийку» та ін.).

Серед хорових творів – численні композиції на релігійну і світську тематику. Зокрема, церковна музика у його доробку представлена такими творами як «Літургія на відзначення 950-річчя Русі-України», «Кант по хрещенню княгині Ольги», «Хвалить, діти, Господа», «Гімн католицької молоді», «Блажен муж» (із Псалмів Давидових на сл. Т. Шевченка) та ін. Важливе місце серед релігійних творів займають Служба Божа та «Радуйся, Царице».

Інша група творів – це, насамперед, хорові композиції патріотичного змісту («Наша слава Україна» на сл. В. Самійленка, «За рідний край та «Ой там зажурилась» на сл. Р. Купчинського, «Вибір гетьмана» на сл. Т. Шевченка тощо), численні обробки народних (в основному, козацьких) та стрілецьких пісень. Хорові твори композитора часто виконувались у

різноманітних концертних програмах такими колективами як «Львівський Боян», «Бандурист», «Сурма».

Значну частину творчості Б. Кудрика становлять солоспіви на слова Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, Б. Лепкого, М. Підгірянки, О. Маковея, О. Олеся тощо. В них переважала традиційна музична мова, близька до віденських класиків, тому ці пісні легко знаходили свій шлях до слухачів.

Загалом, Б. Кудрик дуже обережно ставився до модного на той час захоплення модерновими стильовими напрямками, а залишався прихильником академічних традицій. Тому у музичній мові своїх творів композитор залишається вірним як своїм попередникам – М. Вербицькому, М. Березовському, Д. Бортнянському, так і віденським класикам, тоді як на сміливі експерименти з гармонією, фактурою творів митець не наважується. Однак, композитор не хотів, щоб його вважали понад міру консервативним і прагнув, за свідченням свого сучасника і колеги В. Витвицького, «лаврів українського сонатника» [1, с.96].

Музикознавча спадщина Б. Кудрика репрезентована публікаціями, присвяченими творчості західноєвропейських композиторів – Й. Баха, Г. Генделя, Й. Гайдна, Й. Брамса, К. Вебера, Дж. Россіні та ін., а також українських митців – С. Воробкевича, М. Вербицького. Сфера наукових інтересів митця є доволі обширною, про що свідчить тематика статей: «Поезія Шевченка в музиці», «Участь духовенства в галицько-українській музичній культурі», «Українська народні пісня і всесвітня музика» тощо.

Крім публікацій, що з'являлись на сторінках львівської періодики, Б. Кудрик пише музично-критичні статті та рецензії до журналу «Українська музика».

Активно протікає і музично-громадська діяльність композитора. З організацією у Львові Спілки Професійних Музик (СУПРОМ) Б. Кудрик стає її членом, бере участь в організації концертів. У новоствореній музикологічній комісії Наукового товариства ім. Т. Шевченка, яку очолив С. Людкевич, його обирають секретарем.

Продовжуючи педагогічну діяльність, Б. Кудрик часто виступає і як піаніст-аккомпаніатор. Він блискуче володів читанням нот з листа, знав напам'ять величезну кількість творів, був феноменальним імпровізатором.

Під час німецької окупації Б. Кудрик співпрацює з Львівським оперним театром та розважальним театром малих форм «Веселий Львів», стає музичним керівником останнього, робить аранжування музичних номерів та оркестровки. Саме з трупкою цього театру у 1944 році Б. Кудрик виїхав до Відня. І саме там у травні 1945 року, за сфабрикованою справою і звинуваченням у шпигунстві, митця заарештували і засудили на 10 років мордовських таборів.

Б. Кудрик відбував свої покарання у Потьмі разом з іншим композитором, ректором Львівської державної консерваторії В. Барвінським. Після заслання Барвінський привіз в Україну вцілілу частину доробку композитора, написаного у поневоленні: фортепіанні та скрипкові сонати, квартети, квінтети, солоспіви. Решта, за свідченням В. Барвінського, загинула у Мордовії.

До свого звільнення Б. Кудрик не дожив три роки, помер 29 березня 1952 року. Як свідчать дослідники творчості митця, є причини вважати обставини його смерті загадковими.

Думки про композиторську творчість Б. Кудрика були різними. Як писав його сучасник В. Витвицький – «залежні від того, хто і з яких позицій ту творчість оцінює» [1, с.98]. Для прихильників модернових віянь і новітніх на той час тенденцій, зокрема А. Рудницького, музична мова Б. Кудрика була застарілою, а твори вважались «справжнім анахронізмом» [2, с.256]. Зовсім іншої думки про творчість Б. Кудрика був В. Барвінський, котрий вважав, що композитор старався поєднати український елемент з духом і формою класичної музики.

Оцінка вцілілої творчої і наукової спадщини митця дає підстави стверджувати, що це – значний, ще не до кінця досліджений, пласт національної музичної культури. Заслуга Б. Кудрика полягає у пошані до

української музичного мистецтва, збереженні і примноженні його надбань і традицій.

Список літератури:

1. Витвицький В. За океаном : [збірка статей / ред.-упоряд. Ю.Ясіновський]. – Львів, 1996. – 132 с.
2. Рудницький А. Про музику і музик / А.Рудницький. – Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1980. – 336 с.
3. Толошняк Н. Борис Кудрик (до 100-річчя від дня народження) / Н.Толошняк // Музика. – 1997. – № 5. – С. 29–30.